D·N
11/4 1954

Atlantpakten och freden

Demokratiernas politiker och press har under den senaste veckan erinrat om Atlantpaktens femårsdag; pakten undertecknades den 4 april 1949. Ledmotivet i tal och artiklar är den tankegång som med precision formulerats av Atlantrådets generalsekreterare, lord Ismay: "Jag ber varje ärlig människa, vare sig anhängare av Atlantpakten eller inte, i varje fall göra klart för sig att när han i dag är fri i en fri värld, så beror det på den beslutsamma enigheten mellan de fjorton stater som är fast inriktade på att bevara freden och att göra den oangriplig."

Är det inte för mycket sagt? Jo, naturligtvis kan det inte bevisas att demokratiernas actual om gemensamt bistånd vid angrepp varit avgörande för fredens bevarande under dessa år. Det är möjligt att ryssarna gjort halt efter Tjeckoslovakiens inlemmande i östblocket på våren 1948, även om inte de lotade staterna slutit sig samman till gemensamt försvar. Men det är i varje fall ytterst sannolikt att Atlantpakten varit den utslagsgivande faktorn. Den har inneburit främst två saker: att USA lovat att med vapenmakt inskrida till skydd för paktens medlemmar samt att alla de anslutna staterna enligt gemensamt beslutade riktlinjer rustat upp för att kunna delta i det samfallda försvaret. Den ryska erövringen, som redan rått tio stater i Öst- och Mellaneuropa, hejdades inför denna demokratiernas allians, inför Amerikas intrade som garant för Västeuropas trygghet.

Vårt perspektiv på tiden före det andra världskriget är det bästa skället för Atlantpakten. Hitlers erövringar, som stimulerade hans högmod och maktlystnad och därmed gjorde det stora kriget oundvikligt, blev möjliga genom splittringen bland de stater som fruktade den nazistiska expansionen utan att dra konsekvenserna av sin fruktan. Kunde inte Hitler ha tvingats att stanna om England, Frankrike och framför allt USA 1935, 1936, 1937 eller 1938 sagt ifrån att längre fick han inte gå? Det är tänkbart att en sådan gemensam försvarsaktion inte förmått avskräcka, det är säkert att endast genom en sådan aktion kunde erövraren ha avskräckts. Nu ser vi demokratiernas tveksamma och vacklande politik under de åren som en serie misstag och kapitulationer med katastrofen som följd. Atlantpaktens stater har byggt på de lärdomar Hitlertiden gav. Deras lyckosamma strävan att bygga freden och friheten ter sig inte som något så påtagligt, så spektakulärt som förkrigstidens misslyckande — en avvärjd olycka betraktas lätt som en utanklar olycka — men vid varje eftertanke måste storheten i det enhetsverk som här utförts bli insedd och erkänd.

Tvister och slitningar har förekommit mellan Atlantpaktens medlemmar, och inom flertalet anslutna stater har kritik och opposition yppats. Men det är obestridligt att samarbetet i det hela gått bra, att utvecklingen i vissa hänseenden överträffat optimisternas förväntningar och att enigheten stärkts genom den samfällda insatsen. Obestridligt är också att den oppositionen som från början förelåg inom staterna snarare försvagats än vuxit, att pakten kommit att framstå som den självklara grundvalen för medlemmarnas utrikespolitik. Den svenska isolationismen, som anslt noterat alla motsättningar och all kritik, har gång på gång tagit mista i sina illvilliga och kortsynta utsagor om sprickor mellan staterna och missnöje inom den. Kring femårsdagen har man tvärtom överallt betonat behovet av ett närmare samarbete mellan paktstaterna och till och med talat om ett "Atlantiskt samhälle". Även om förhoppningar som dessa är utopiska, står det fast att Atlantpakten är samtidens stora effektiva fredsorganisation; av helt annan betydelse är Förenta nationerna, för att inte tala om den Europaorganisation som — liksom skandinavismen — främst blivit ett finrum för politisk pratsjuka.

Uppskattningen av Atlantpakten har framträtt inte minst i de anslutna skandinaviska staterna, Danmark och Norge. Paktens syfte, skriver den danska Social-Demokraten, är först och främst att minska risken för ett angrepp genom att det för eventuella angripare klargörs att ett isolerat angrepp på en av medlemsstaterna medför mottågärder från samtliga medlemsstaters sida. "Enligt sakens natur ligger däri en särskild trygghet för mindre och mycket små medlemmar av Atlantpakten." Det norska Arbeiderbladet slår fast att det varit omöjligt att bygga upp ett tillfredsställande försvar på egen hand. "De senaste åren har vi fått en ekonomisk och materiell hjälp som i värde är lika stor som våra egna försvarsbudgeter." Det var mångs som vid paktens ingående fruktade att anslutningen skulle göra Norden till ett utrikespolitiskt oroscentrum, fortsätter tidningen. "Erfarenheterna från de senaste åren visar att verkan blivit den rakt motsatta. Genom att klart säga ut var vi står och genom att stödja vår ståndpunkt med nödvändiga maktmedel har vi i vårt hörn av Europa varit med om att avlägsna den oklarhet som de flesta i dag anser vara den största krigsfaran."

I Sverige har neutralismen lett till att man varit ovillig att erkänna paktens värde; "hur skall vi motivera att Sverige inte går med om vi säger att pakten är bra", är tydligen den enkla men inte ointelligenta reflexion som ligger bakom den trumpet ovänliga hållningen. För de flesta lär det emellertid vara tydligt att pakten som värn för freden varit till fördel även för oss. Om den svenska isolationismen kan vidhållas utan fruktansvärda följder för oss själva, är det paradoxalt nog framför allt tack vare Atlantpakten.

Partiet eller rättvisan

Med 15 röster mot 14 avslog statsutskottet motionen om återbetalning av för mycket erlagd skatt till firman Lifaco. Röstuppdelningen gick helt efter partilinjer; samtliga nejröster var socialdemokratiska, samtliga socialdemokrater röstade nej. Det var ingen tvekan om att partipiskan här varit framme. De argument som talar till Lifacos förmån är alltför starka för att de socialdemokratiska utskottsledamöterna utan undantag verkligen skall kunna känna sig lugnt övertygade om det berättigade i utskottsmajoritetens skrivsätt. Att låta regeringsrättens utslag gälla mot rådhusrättens och hovrättens — vilka i motsats till regeringsrätten kunnat på ett för båda parter betryggande sätt pröva sakfrågan — är redan detta håpnadsväckande. Härtill kommer emellertid att en rad framstående jurister uttalat sig till förmån för Lifaco, under det att myndigheterna inte kunnat få en enda fristående högre jurist att framträda för sin linje.

Men även om man inte velat erkänna att myndigheterna har fel och Lifaco rätt i sakfrågan hade, såsom professor Sevе Ljungman särskilt betonat, det enda rätta varit att ge firman upprättelse. Ty om firman av rent misstag uraktlåtit att driva in en övervärderingsskatt — som alltså ej skulle betalas av företaget, utan av dess kunder — både det varit obilligt att kräva skadestånd från statens sida. En skattetjänsteman som gjort samma misstag skulle ej ha tvingats att själv betala skatten, och varför kräva mer av ett litet enskilt företag i fråga om tolkning av varuskatteförordningar?

Nu har företaget inte misstolkat de otydliga paragraferna; rådhusrätten och hovrätten och hela raden av tillfrågade jurister har tolkat dem på samma sätt som Lifaco. Hur man än vänder på saken talar allt för att återbetalning av den retroaktivt uttagna skatten jämte ersättning för bolagets kostnader i dess tvist med staten är den enda rättvisa lösningen. Att socialdemokraterna i statsutskottet slutit sig samman mot en sådan lösning får inte avskräcka deras partivänner i kamrarna från att inta en annan hållning. Det är i denna sak dock till sist inte fråga om något "partiskiljande". Det gäller här högre värden än byråkratins och finansministerns prestige; hr Sköld skulle ingenting ha att förlora men åtskilligt att vinna på att ge de sina fria händer. Här om någonsin bör den individuella prövningen vara avgörande.

Tvättmedlen och eksemen

togs i gårdagens ledare om "Konsumenterna och varorna" som ett belysande exempel på de svårigheter som möter och den grundliga redovisning som bör föreligga vid av hälsovårdskontrollerande skäl föranledda ingripanden från myndigheternas sida. Då detta på sina håll av misstag synes ha uppfattats som ett generellt försvar för de medicinalstyrelsen kritiserade preparaten, är Dagens Nyheter angelägen betona att framställningen givetvis inte avsåg något sådant ställningstagande. Upplysningen om eksemfallen efter bruk av tvättmedlen i fråga meddelades från början — i full enlighet med den i ledaren fastslagna principen om tidningarnas skyldighet att slå larm i speciella fall — i pressen. Härför fanns tillräckligt underlag genom det antal fall som inrapporterats. Men medicinalstyrelsens framträdande fyllde inte de anspråk på differentierad redovisning som man har rätt att kräva vid ingripanden av denna art från offentliga myndigheters sida.

PRESSGRANNAR

Att Lifaco var i god tro och inte kunde veta att dess varor tillhörde de för varuskatten avsedda, det har Lifaco alla tillfrågade experters och fyra domstolsutslags intyg på, framhåller Svenska Morgonbladet (fp). Annars hade ju Lifaco blivit ansvarig och dömd i den ansvarsprocess som kontrollstyrelsen väckte hos rådhusrätten och sedermera hos hovrätten mot Lifaco. Men båda rättsinstanserna fråkände Lifaco i denna ansvarsatalan, emedan det icke ansågs möjligt att Lifaco skulle ha kunnat inse att de omstridda varorna var skattebelagda:

T. o. m. tjänstemän från kontrollstyrelsen själv försäkrade bolagets ledare, att åtminstone en del av de sedermera skattebelagda varorna var typiska exempel på sådana varor som fölle utanför varuskattebestämmelserna.

Om nu skattelagarna var så utformade, att det behövdes en alldeles speciell expertkunnighet för att inte säga ett inre mystiskt ljus — hos kontrollstyrelsens chef och hos de föredragande och dömande ledamöterna i regeringsrätten för att kunna rätt tolka dessa lagar, en förmåga som varken juridiska experter eller allmänna domstolar och även mindre en enskild medborgare besitter, och riksdagen har så bestämt, att dessa administrativa instansers tolkningar icke gälla, ja, då må det vara hänt, att den enskilde medborgaren-företagaren icke rätta sig därefter för sin tillverkning efter den tidpunkt då han fått klart besked från dessa myndigheter.

Men han skall väl i all rimlighets namn icke bestraffas för sin oförmåga att prestera samma slags tolkning som kontrollstyrelsen för tidigare tillverkade och försålda varor, när alla rimliga skäl talar för en motsatt tolkning:

Just en sådan "bestraffning" har kontrollstyrelsen dels utdömt genom att retroaktivt beskatta varor som inte kunde anses vara beskattningsbara, dvs. dömt tillverkaren att betala kundernas skatt i efterhand, och dels även verkställt denna bestraffning genom att med administrativa påtryckningsmedel tvinga den dömde till omedelbar underkastelse! Kontrollstyrelsen förmådde nämligen livsmedelskommissionen att avstänga Lifaco från tillverkställelse, tills firman hade betalt de utdömda "böterna".

Det måste därför åligga varje riksdagsman att allvarligen besinna sig på riksdagens ansvar för att rättvisa och hederligt gottgöra en så förorättad medborgare, slutar den citerade tidningen.

Ingmar Zetterberg söker Folket (s) påtalspliktigast ta i förvar. Det går på skruvar, långsamt och grusaktigt, och riktigt med på motorna är tidningen inte. Länköpingsbladet är litet för hårdmålt:

Nu har detta fall satt fart på diskussionen om "nådens nål" och den rättvisans fjärde instans, som representeras av justitieministern. Denne lär ha flera flagranta fall på sitt samvete. Domstolarna dömer efter lagens anda, ordentligt och grundligt och med åtanke av upphöjd objektivitet. Pollamyndigheterna gör sitt och allt skulle egentligen vara gott och väl bara inte justitieministern satte sig på både myndigheter och domstolar och släppte ut bovarna tidigare än vad domstolarna bestämt. De senare anses därmed bli desavouerade av statsrådet, som å sin sida anses ha mycket ringa möjlighet att känna detaljerna i de många nådeärenden, som passerar. Att man nu angriper hr Zetterberg måste ju tas som uttryck för den meningen att hon bemärker mer än vad han har förstånd till och att han vanyrkar nådeinstitutet.

Mycket kan te sig egendomligt om man saknar begrepp om motiven. Fortsätter Folket. Även vi tycker att generositeten är väl utvecklad i behandlingen av Länköpingsdirektören. Nyligen fick också en pallskojare i Eskilstuna sitt straff nedsatt av nåd. Detta nådefall väckte allmän uppmärksamhet i Eskilstuna:

Det är möjligt att hr Zetterberg är för hjärtrupen och att han låter sig vägledas av en hyggelighet som sträcker sig för långt. Men å andra sidan gör nog hans kritiker det alldeles för lätt för sig genom att helt enkelt uppfatta straffet som ett självändamål. Målet har prövats i alla instanserna och det inträffar uppenbarligen en viss skälighetsgrad. Här en skojare fått två år och tre månader så ska han också åtnjuta den — det är en nästan tidlös principreaktion mot brottet. Den reaktionen vägleder nu opinionen mot hr Zetterberg. Och den gör många känslomässiga faktlagelser kring lagens innehåll och straffets mening liksom också kring domstolens auktoritet och ministerstyrets undergrävande av denna auktoritet.

Är det något fel på de lagar efter vilka domstolarna dömer, får ändringar genomföras i vanlig ordning. Hr Zetterberg bör inte på egen hand sköta den "korrigeringen". Nådeinstitutets begagnande efter hans metod upphäver likheten inför lagen — ligisaleren med goda förbindelser slipper sitt straff, ligamedlemmarna utan så "lämpliga" kontakter får avtjäna sitt. Så verkar den fjärde instansen.

Skadestånd krävs i strid om gruslass

För beskyllningar att ha låtit kommunen betala en privat transport av taktegel och ett par lass grus samt för att ha slutit mutjord från kommunen har en sedan många år betrodd kommunalman i en av de norra förortskommunerna stämt kommunalkamreraren och en åkare till Stockholms läns västra domsagas häradsrätt med krav på 4.000 kr. i skadestånd.

Kärandena hävdar att påståendena är grundlösa och säger sig förmoda anledningen vara den att kommunalkamreraren felaktigt fått för sig att lanthrukaren ville hindra hans utnämning till befattningen i samband med kommunsammanslagningen härområdet. Att åkaren engagerat sig i nyktershampanjen torde enligt lanthrukaren bero på att en broder till åkaren hyser agg till honom.

Åkaren har på begäran tillställt kommunens revisorer ett intyg i vilket han uppger att lanthrukaren uppmanat honom att i samband med en gruslevrans till brandstationen köra taktegel till lanthrukarens fastighet och debitera kommunen transportkostnaden. Senare hade lanthrukaren enligt intyget beställt de två gruslassen och framhållit att räkningen skulle ställas på kommunen, vilken "som ersättning för många tjänster kunde betala den".

Nordiska parlamentariska kommittén för fria samfärdsel har vid sammanträde i Göteborg på fredagen, och lördagen beslutat förorda viss ytterligare samordning av de nordiska post- och teleprinterlurifferna. (TT, Göteborg.)

DAGENS NYHETER

TIDNINGSHUSET, STOCKHOLM 1
Telefon 22 40 00
För riksanstalt: 22 40 20
Telegramadress: Dagnyheter
Postgiro-konto 1616 (för annonser) nummer 1617 (för prenumeration)

Chefredaktör: Herbert Tingsten (Träffas aktivast kl. 12.30—14.30)
Politisk huvudredaktör: Leif Kihlberg
Redaktionschef och ansvarig utgivare: Sten Hedenius

Dagens Nyheters Aktiebolag: Verkst. direktör: Helge Hedberg

PRENUMERATIONSPRISER
A — Stockholmsområdet
Stor-Stockholms, övriga tidningsområde landet

Månad	kr. 6:50	6:—
Kvartal	„ 19:—	17:50
Halvår	„ 37:50	34:50
Helår	„ 75:—	69:—

ANNONSPUBLIKETA
daterad 1/1 1954 tillhandahålles på begäran.
Dagens Nyheters tryckeri, Stockholm 1954.

Hosta Luftrörskatarr

Mentaco lindrar vid vissa sjukdomar i luftrören slemet, vilket förorsar ansträngande hosta, vanligt är Astma, Luftrörskatarr och bronkit av tilltagande slag. Mentaco-tabletterna, som är lätta att taga in, finns i 2 förpackningsstorlekar och erhålles utan recept på alla apotek. Mentaco är ett registrerat fabrikmärke.

Ad 31:40 mm

Två favoriter här igen

VICKI BAUM
Senapskornet

Människokunskap och humor, miljöer och öden blandas i denna berättelse om en likkunnig italiensk herdes karriär i Los Angeles societet.

19: 50, inb. 25: —

C. S. FORESTER
Kaptenen på Atropos

Foresters hjälte som nyutnämnd kommendörkapten i Medelhavet — en äkta Hornblower, laddad med friska, saltstänkande äventyr.

16: 50, inb. 21: —

BONNIERS

Annons

Även blommiga och randiga sofför och fåtöljer tvättas kemiskt med utmärkt resultat. "Saltsjöbadstvätten", 19 02 80.

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.